

Gradivo za portret upravnika Otona Župančiča

»Meni je treba vélike tišine,
toliko let me je ovijal hrum«...

»Prav vsak javen nastop mi je neizrečeno mučen«, tako se je izpovedal, takrat še dramaturg ljubljanskega gledališča, v enem izmed zasebnih pisem. To pismo pa je vse prej kakor izjema; tak je bil Oton Župančič, potreben velike tišine, kakor je zapisal še veliko let pozneje, željan pogojev za mirno delo. Ko je prišel — 1912. leta prvič in 1920. drugič — h gledališču, ga je najbolj vabila skrb za čistost slovenske besede na tem odru. Temu in pa odbiranju žlahtnih dramskih del, s katerimi naj bi se seznanjali domači gledališki obiskovalci, je namenil velik del svojih moči. Visoki položaji, med kakršne je sodilo tudi mesto upravnika Narodnega gledališča — po takratnem zakonu ga je imenoval sam kralj na predlog prosvetnega ministra in v soglasju s predsednikom beograjske vlade — ga prav gotovo ne takrat ne pozneje niso vabili. Vendar, in to je še posebej značilno: ko se je pokazala po zapletu v ljubljanskem gledališču 1928. leta potreba, da prevzame to mesto, je opravljal svojo novo dolžnost kar se da vestno, z vso skrbjo in natančnostjo, mislil je prav na vse, četudi je vedel, kako to hromi njegovo pravo delo, isti trenutek je imel na skrbi repertoar, ljudi v obeh hišah in poslednjo tehnično podrobnost, od katere je bil nemara kakor koli odvisen uspeh jutrišnje premiere.

Zgovorno pričevanje o vsem tem je tudi sedem delovnih dnevnikov, ki so se ohranili v Slovenskem gledališkem muzeju. Največ jih je iz prvih let po prevzemu nove dolžnosti — od 2. maja 1928 je vodil po odstopu ing. Kregarja upravniške posle, 12. maja 1929 pa je bil imenovan za upravnika — nekateri pa segajo tudi še v kasnejša leta, skoraj do praga druge svetovne vojne.

1

To, kar nas že pri bežnem listanju po Župančičevih dnevnikih zapiskih najbolj začudi, je pisana vrsta njegovih skrbi za najrazličnejše, pa če še tako drobne reči, ki jih je bilo treba v hiši rešiti. Tako najdemo poleg opomb, zapisanih ob razgovorih z ljudmi ali ob razgovorih o teh ljudeh na upravnih sejah, poleg razmišljanj o posameznih dramskih delih ali repertoarnih predlogih skorajda nepregledno verigo zapiskov o reklami, plačah, abonmajih, o popustih pri vstopnicah, fotografiranju predstav, o poslovnem redu, o gostovanjih, kaznih ali sporih med člani, o kurivu, odrskih žarnicah, inkasu in izrednih kreditih, o dolžnostih biljeterjev, garderobi, gledališkem listu, o pravilniku za knjigovodstvo in predlogih za odlikovanja, o odpovedih in kvalifikaciji osebja, o plakatiranju in zavarovalnici, o toaletah, pohištvu, umetniških dokladah in padanju nivoja dramskih predstav...

S prav zanimivimi primeri bi bilo mogoče dopolniti ta obsežni, pa še zdaleč ne popolni seznam. Tako si je zapisal šestindvajset mest v Ljubljani, od glavne pošte do zadnjih predmestij, kjer naj bodo reklamni plakati in zraven takole navdilo: »V okviru 4 na kolodvoru: na peronu in na pročelju. Reklamni list vsakih 15 dni menjati. Začeti mora plakatirati ob 7. uri in gotovo do 9. ure.« Skrbel je, da bi bilo delo v gledališču ljudem tudi na zunaj po volji: »Abonentom predstave pravično: C + D nezadovoljna.« Najbolj nezatne tehnične reči je imel na skrbi: »Dve žarnici pri Siemensu — naročeno«, tako je zapisal

Ivan Čargo: Risba Otona Župančiča iz časa, ko je postal upravnik Narodnega gledališča v Ljubljani (1929)

nekega dne, pozneje pa še dodal s svinčnikom: »Že v hiši«. Ni mu šlo samo za to, da se bodo obiskovalci pri predstavi dobro počutili, nič manj ni skrbel za dobro počutje igralca pri vajah: »Razsvetljava na skušnjah... Prepih med skušnjami... Študij v foyerju: za tragične stvari neprikladen... Da bi se zračilo in prašilo zvečer po predstavi... Hladno v Operi... Vrata, da ne bi butala, vrata v pritličju...« In vsa tista tako majhna, pa v teatru vedno neresena vprašanja: »Kdo bo prenašal instrumente?... Udruženje želi, da gaže kuvertirale... Baletke niso prišle ob času...« In celo to: »Baletke nosijo baletne čevlje na cesto«!

Najpogostejše so bile kajpada finančne skrbi, vselej, v tistih prvih letih Župančičevega upravniškega dela pa še prav posebej, saj je šlo za ukinitvev Opere ali vsaj za združitev obeh hiš. Tako si je zapisal in okviril besede: »Z decembrom proračunski kredit za honorarje in gledališke doklade izčrpan«, pripisal še »Januar, februar, marec — živeti od presežka dohodkov« in dvakrat podčrtal: »Kaj bo do konca budžetne dobe?« Take skrbi so narekovala kajpada ne le največjo štednjo, ampak tudi kontrolo: »Blagajnik ne sme izvršiti nobenega plačilnega naloga brez moje vednosti« — hkrati pa tudi vrsto ponižujočih moledovanj, o kakršnih govori na primer koncept pisma ljubljanskemu županu: »Narodno gledališče v Ljubljani je v finančnih zadregah... ker je v državnem budžetu letos prikrajšano in gledališki dohodki niso taki, kakršne je pričakovalo. Zato prosi...«

Министарство Просвете
Краљевине
Срба, Хрвата и Словенаца
Опште Одељење
ПВр. 7764

16 маја 1929 године
Београд.

Управи Народнoг Гледалишта

Љубљана.

Указом Његовог Величанства Краља ПВр. 7764 од 12 маја ове године, постављен је у Народном Гледалишту у Љубљани за управника, с правима чиновника у 4 групи I категорије ЖУПАНЧИЋ Отон, главни секретар истог позоришта, чиновник исте групе и категорије.

О предљем се извештава Управа, с молбом на даљу надлежност.

Прилог: декрет ради предаје Жупанчићу.

По Наредби Министра Просвете

В. д. Начелника
Општег Одељења

M. G. G. G.

UPRAVA
Narodnega gledališča
v LJUBLJANI

dno 24. 5 1929

štev.: 548 T

Prejel ukaz in dekret.
Šlj. 24/5 1929 *Stojanović*

Odločba o imenovanju Otona Župančiča za gledališkega upravnika

Hkrati pa je razmišljaj tudi o tistih rečeh, ki bi jim raje posvečal več skrbi, ko bi ga razmere ne hromile. Zapiski, na primer »Vsaka premiera s kratkim predavanjem« ali pa »Knjižnica: vsak mesec kaj dokupiti« kažejo, da je v njem še vedno živel dolgoletni dramaturg, poklic, ki mu je bil gotovo bližji od sedanjega. Med takimi zapiski najdemo tudi podroben načrt za knjigo, ki naj bi izšla ob štiridesetletnici gledališča: glavni sodelavci naj bi bili Župančič, Koblar in Debevec, izdala naj bi jo Tiskovna zadruga in določen je bil že tudi obseg: 350 strani. Kakšna škoda, da je ostalo samo pri načrtu!

Prav tisti čas, ko je Župančič nastopil svoje novo mesto, je grozila gledališču še nova ujma. »Pismo zaradi zvočnega filma«, si je zapisal. »Vsa tri gledališča proti ton filmu«. Malo kasneje pa je resignirano dodal: »Ne bomo uspeli pobiti vpliva ton filma«. Res, to bi utegnila biti še nova ovira, ko je že tako šlo za biti ali ne biti. »Ena hiša?« se je vprašal v svojem dnevniku in napisal malo za tem tudi za javnost članek z enakim imenom — odločen zagovor samostojne Opere in Drame. Tiste dni si je sestavil v tem svojem zvezku tudi osnutek za brzojavko, namenjeno ministru prosvete v Beogradu: »Različite vesti o ukidanju opere uzbudile jako čitavu nacionalnu i kulturnu javnost. Uprava u nezgodnom položaju neznajući što na stvari moli gospodina ministra za zaštitu eventualno za saslušanje uprave i ovdašnjih merodavnih faktora. Upravnik Oton Župančič«.

2

Če kaže ta pisani spektrum drobnih opomb predvsem na vsestransko skrb upravnika Otona Župančiča za velike in male probleme vsakdanjosti, pa kažejo tiste opombe, ki zadevajo posamezne ljudi v gledališču, že nekoliko globljo črto: v njih je skrita skrb za slehernega sodelavca, pa četudi mu je bila zaupana zgolj kulisa ali nepomemben odrski rekvizit, zgledna potrpežljivost, s kakršno je spremljal njihove pripombe, prošnje in pritožbe, pa tudi oster kritičen odnos do vseh teh sodelavcev. Te opombe si je zapisoval upravnik zdaj ob obiskih posameznikov, ki so hodili v njegovo pisarno, zdaj spet na sejah z ravnatelji, režiserji in dirigenti. Prav zaradi tega drugega vira je treba vedeti, da niso vsa zapisana mnenja njegova, da gre pogosto za sodbo koga drugega, ki si jo je zapisal v premislek.

Vselej teh dveh reči kajpada ne moremo strogo ločiti. Če beremo o dirigentu, da »mu ni mogoče slediti, znakov ne daje«, tega skoraj gotovo ni zapisal po lastnem opazovanju, besede o operni pevki »Nič ne pomeni, nič ne nese, nič ne da« pa so ravno tako lahko upravnikove kakor na primer dirigentove, čeprav bi jih že po slogu prisodili prej prvemu. O znanem pevcu beremo, da »nima interesa do naših partij, svoj repertoar hoče«; nemara je to pritožba opernega ravnatelja, verjetno pa je upravnikova pripomba ob robu: »Dragocen«. Prav tako ob primeru odrskega delavca: »Postavil zadnje dejanje, popihal na kolesu«, tako ga je prav gotovo nekdo tožil na upravni seji in Župančič je obtožbo natančno zapisal; zagovor, ki sledi tej, pa je spet skoraj gotovo njegov: »Izvršten delavec — ampak vse to«.

Najpogosteje so prihajale s pritožbami igralka, pevke in balerine. Ena od teh slednjih z željo, da »se imenuje solistica«; dramska igralka z zahtevo, »da bi se še kje pokazala«; druga z vzdihom »Večne hišne!« in s prošnjo »Rada kaj realističnega, resnega«. Spet o drugi si je upravnik zapisal: »Nezadovoljna. Ulog nima. Gmotno. Sedem let pri gledališču«. O znani pevki, da »ni

odveč, ampak preveč v budžetu«, o mladi igralki, da je »mirna, brez temperamenta« in o drugi celo to, da »se oblači čudno«. Članica opernega zbora je prišla k upravniku s sporočilom, da so »v moškem zboru sami kurbirji«; vse kaže, da se je Župančič celo z njo resno pogovarjal in malo kasneje nejevoljno pripisal: »Noče preklicati«.

Kdaj pa kdaj je obisk tudi podrobneje popisano, na primer takele jeremi-jade dramskega igralca: »Želel vloge, ki odgovarjajo — letos sezona zame brez najmanjšega haska. Konkretnih predlogov ne, edino, da bi bil zaposlen. Karakterni ljubimci, lirične partije mi ležijo. Želim napredka, pa nimam. Deset let gledališke službe. Razen v 'Lepi Vidi' nobene, ki bi jo od srca zagrabil. Režiserji me ne upoštevajo. Da bi se določila vloga, ki kaj značila. Vsaj štiri pomembnejše vloge (ta stavek podčrtan). Ko za repertoar, bi čital, premislil.« Župančič je pisal do kraja in pripisal nazadnje še svojo obljubo: »Vas bom priporočil ravnatelju in režiserjem«, na robu pa še, sebi v opomin: »Z Golijo«.

Vselej kajpada ni popisal razgovora tako zvesto. Tu in tam je zapisal samo igralkino ime, za njim dvopičje in svoj odgovor: »Ne vem, kako to, ampak režiser vas ne predlaga« — pa že natančno vemo, kakšen je bil namen obiska v upravnikovem kabinetu.

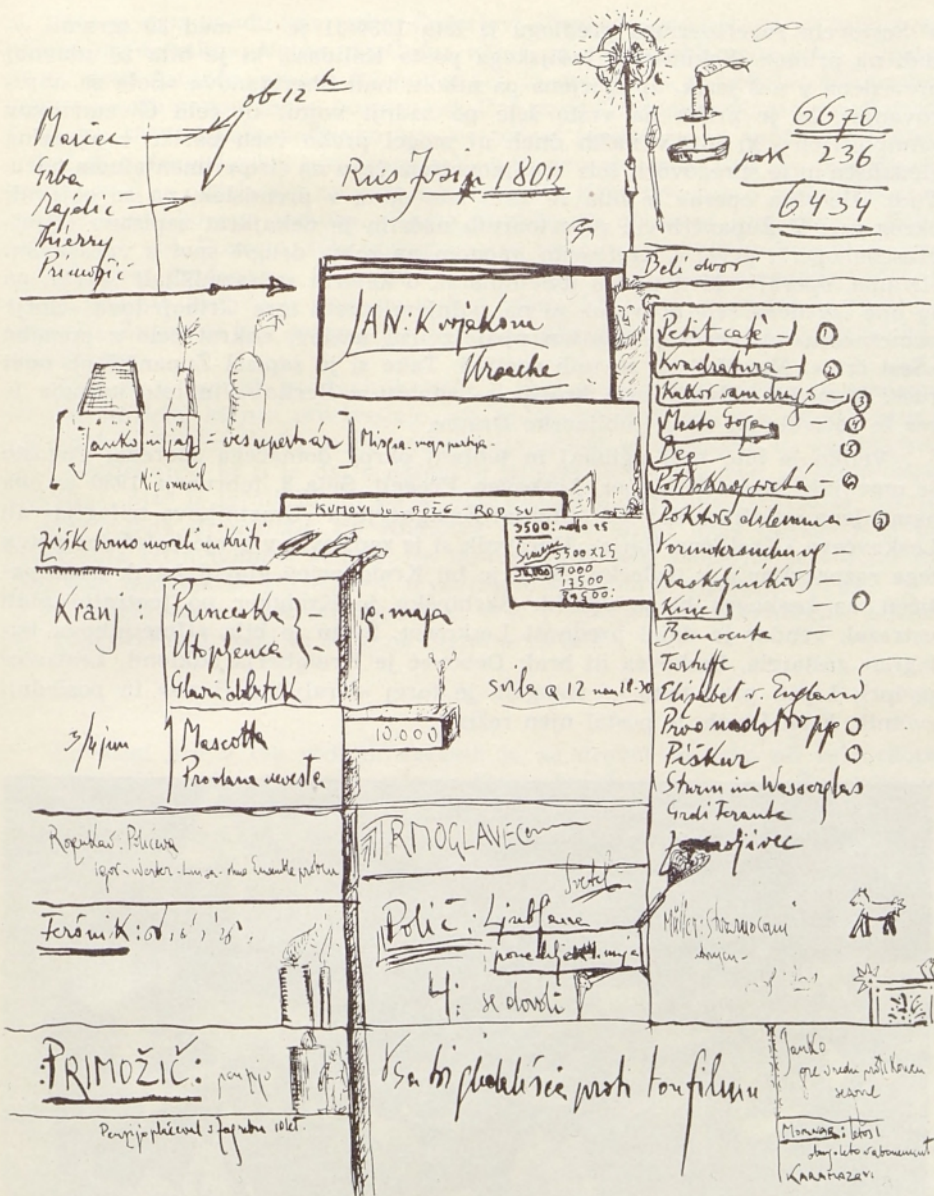
3

Nič manj zanimive, hkrati pa pomembnejše za našo gledališko zgodovino so tiste opombe, ki jih je pisal Župančič — zdaj že upravnik, pa še vedno zaverovan v dramaturško delo — o prebranih dramah in komedijah, ki so jih malo za tem igrali, pa tudi o tistih, ki niso prišle na spored nikoli ali komaj čez deset, nekatere celo čez petindvajset let, pozno po zadnji vojni.

Eden takih zapiskov ob prebranih igrah kaže na primer poglede na mladinski spored. »Ni za našo deco«, pravi o nemškem ordrslem proizvodu. »Stereotipno: revščina — sanje o svobodi — zopet revščina. Brez sijaja na koncu, brez lepše perspektive«. Ob drugem presoja našo publiko in zmogljivost ansambla: »Spretno pisana komedija«, tako piše o igri »Grand Hotel« Paula Franca, »za nas težko v poštev: najbrže za Ljubljano premondenska. Zasedba? Kdo Fritz? Rogoz? Kje si?« Ob Rostandovem »Cyranu« razmišlja spet o zasedbi in vrednoti vloge: »Kristijan: ni elegant; plemič iz province, se nerodno počuti v novošegnem okrožju (vsak nov izraz takoj me razoroži); je pa moški, junak in toplega čustva: Jan. Rogoz je zanj preokreten in premalo topel.«

Nekatere sodbe — iz prvih let, ko je postal Župančič upravnik, pa tudi še iz kasnejših — skoraj presenečajo. Na primer tista o Janačkovi operi »Zapiski iz mrtvega doma«, ki je bila že 1930. leta v načrtu: »Senilno«, ali pa ob Shawovi »Milijonarki« v letih neposredno pred zadnjo vojno: »Neznosna starčevska brbravost«... V večini primerov pa gre vendarle za mnenja, ki jim še danes lahko pritrdimo.

Sem sodijo tudi repertoarni predlogi — bodisi Župančičevi, bodisi domisleki njegovih sodelavcev, ki jih je sprejemal ali vsaj jemal v pretres. Tako je bil že takrat, za sezono 1930/31, v načrtu poleg »Glembajevih« tudi »Vučjak«, uprizorjen šele čez dvajset let v ljubljanski Drami. Ob njem sta zapisani dve igri Rabindranatha Tagora — »Chitra« in »Pošta«, ki ju je dalo še pozneje ljubljansko Mestno gledališče. Ob »Karamazovih« je zapisana opomba »pro in contra«; zmagal je »pro«, vendar tudi šele nekaj sezon za tem. Celó na igro nekdanjega ljubljanskega igralca, Čeha Frante Bohuslava, so mislili tisti čas.

List iz Župančičevih dnevnikov

V Šestovem repertoarnem predlogu iz leta 1930/31 je — med 39 igrami! — tudi na primer »Sakuntala« indijskega poeta Kalidase, ki je bila že zdavnaj prevedena v naš jezik, uprizorjena pa nikoli; tudi Sheridanova »Šola za obrekovanje«, ki je prišla na vrsto šele po zadnji vojni; in celo Giraudouxov »Amphitrion«, ki niti v naših dneh ni mogel preko vseh barrier v oficialna gledališča in je spregovoril šele v najnovejšem času na eksperimentalnem odru. Tudi »Beraška opera« je bila že tisto leto dana v premislek, pa so oklevali okrog nje. V Župančičevih repertoarnih načrtih je nekajkrat zapisano »Dreigroschenoper«, prvič s Kreftovim imenom na robu, drugič spet z vprašajem: »Drama, opera?«. Med tujimi umetninami, o katerih so razmišljali takrat, pa so bile izvedene šele po vojni, ni na zadnjem mestu igra Gribojedova »Gorje pametnemu«. Večkrat je zapisan njen izvorni naslov, enkrat celo z opombo »Šest črte«. Marsikaj pa so tudi speljali. Tako si je zapisal Župančič ob novi ruski komediji »Kvadratura kroga« — »dobiti v Berlinu« in leto kasneje je res že zaživela na odru ljubljanske Drame.

Veliko je bilo tudi ugibanj in tehtanj okrog domačega sporeda. Pogosto se omenjajo imena Kraigher, Leskovec, Pregelj. Seja 8. februarja 1930 je bila namenjena odločitvi, kaj naj odtehta: Kraigherjeva »Umetnikova trilogija« ali Leskovčeva »Kraljična Haris«. Upravnik si je zapisoval v svojo beležnico potek tega razpravljanja v izvlečku: Golji je bil Kraigherjev glavni junak nesimpatičen, za Leskovca bi se odločil; Skrbinšku je Kraigher po teatralni plati ustrezal, vendar je dajal prednost Leskovcu; Šestu je bila »Umetnikova trilogija« zastarela, Leskovca ni bral; Debevec je Kraigherja odklonil, Leskovca podprl; Lipah prav tako — zmagala je torej »Kraljična Haris« in poslednji svétnik, Fran Lipah, je postal njen režiser.

Oton Župančič pri sprejemu na ljubljanski železniški postaji (1927/28)

Ista seja pa je odločala tudi o Čufarjevi »Tragediji v kleti« in o Lipahovem »Glavnem dobitku«. Vemo, da Čufar nikoli ni videl poklicnega odra, Lipaha pa so igrali natančno mesec dni po tej seji in dosegel je za tisti čas nenavadno visoko število ponovitev — sedemnajst. Pač pa je Grumova »Goga«, predložena 2. marca 1930, čakala poldrugo leto na milost (premiera 23. septembra 1931).

Tudi o drugi Leskovčevi drami, »Veri in neveri«, so že tisti čas razmišljali, vendar se ji je odprla pot na oder šele v vojnih letih. Omenjena je tudi dramatisacija Levstikovega romana »Gadje gnezdo« in ob njem ime Marije Vere, vendar nič več. Pogosto, zelo pogosto pa se vpleta v te zapiske Pregljeva igra »Ljubljanski študentje«, tako kakor so mislili ljubljanski gledališki delavci nanjo pogosto tudi še v letih po zadnji vojni. Ne takrat ne zdaj se načrt ni uresničil. Župančič je v enem primeru, ko je igro spet omenil, pripisal pomislek: »Predrago«.

Tudi še v zadnjih predvojnih letih si je zapisoval Župančič v te sezname avtorje in dela, ki nas presenečajo, ali, bolje, prepričujejo nas, da jih nismo odkrili šele danes: mislil je na sovjetskega pisca Afinogenova in na njegovo igro »Daljekoje«, ki ji je dal v oklepaju že tudi slovensko ime: »Kjer se vlak ustavlja«; niso je igrali. Mislil pa je tudi na oba danes tako popularna, takrat še zelo mlada dramatika: na Anouilha (»Le voyageur sans bagage«) in na Salacrouja (»Un homme comme les autres«). Pri tem slednjem je zapisal na robu tudi podatek — verjetno — o pariškem številčnem uspehu: »200 x«.

Obe igri sta res doživeli slovenski krst v ljubljanskih gledališčih, vendar po drugi svetovni vojni in še to ne ravno prva leta.

4

Povečini gre v teh sedmih zvezkih le za drobne zapiske ali zelo skope pripombe. Skorajda osamljena, zato pa še posebej dragocena pa je Župančičeva sodba o novi uprizoritvi Cankarjevega »Pohujšanja v dolini Šentflorjanski«, zapisana 27. septembra 1928, dan po premieri v ljubljanskem gledališču.

Gre za novo, zelo moderno, prav gotovo zanimivo, pa hkrati nekoliko samovoljno in zato sporno Skrbinškovo interpretacijo Cankarjeve farse. Župančičevo mnenje je vablivo ne samo zaradi svoje izredne kritične ostrine, saj je ostrejša od vseh ne ravno blagohotnih javnih kritik, ki so bile natisnjene dan kasneje; pomembno pa je to pričevanje še posebej zaradi tega, ker kaže hkrati nenavadno širino in strpnost Župančiča — upravnika in hkrati dramaturga: režiserjeva zamisel se mu je upirala, skoraj žalila ga je, vendar ni izkoristil možnosti, ki mu jih je novi položaj dajal. Dovolil je, da so predstavo, kakršna je bila, pokazali javnosti, le v teh svojih dnevnikih zapiskih je povedal o njej jasno in odkrito besedo.

V novi režiji je izgubila farsa po Župančičevem mnenju »vso poezijo, vso lahkotnost, ki je znak prav tega Cankarjevega dela bolj nego katerega drugega. Rodoljubi spremenjeni v odurne spake, pokveke, ki se jim ne moreš od srca smejati. Teksta šlo vse polno v izgubo. Skrbinšek, ne Cankar.« Ne glede na to, koliko je režiser res samovoljno posegal v krhko tkivo Cankarjeve igre, so nekatere od zapisanih Župančičevih sodb nenavadno bistre in resnične: »Cankar je kljub satiri vendarle jasnina«, pravi. »Ženjalna lahkota.« Prej, tako sodi, je bila to že naša — ljudska igra. Zdaj, o tem je prepričan, jo bo občinstvo gotovo odklonilo, kajti »vsa domačnost, slovenskost dela z bogom«. Ne samo režiser, tudi igralci mu niso po volji: župan da ima vseskozi en sam

ton, interpret Petra da je nedozorel za to vlogo, igralka Jacinte da nima duha, nima bleskovitosti, niti osebnosti, »ničesar prečudežnega«. Ženske obleke da so samo neokusne — ne z okusom karikirane.

»Eksperiment brez genijalnosti ni za Narodno gledališče«, tak je sklep tenkočutnega spremljevalca slovenskega gledališkega razvoja, ki skoraj obupano išče ob koncu odgovor na vprašanje »Kje je slovenskost te predstave?« Zanj je to »omejeno slovenstvo, Krähwinkel.«

Z asociacijo na to Kotzebujevo burko, katere ga je spomnila nova uprizoritev Cankarja, je Župančič sklenil svojo, v jezi in obupu napisano gloslo. Na novi strani si je izpisal le še dve misli iz režiserjeve razlage v Gledališkem listu: »stilistično najenostavnejša« in pa »v slogu, ki je v njem in v duhu modernega teatarskega človeka« — ter postavil ob vsako od teh dveh misli velik vprašaj.

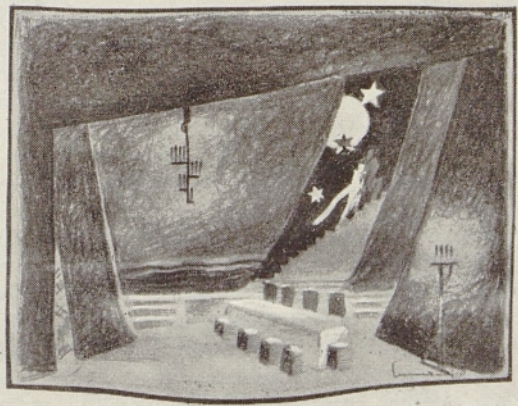
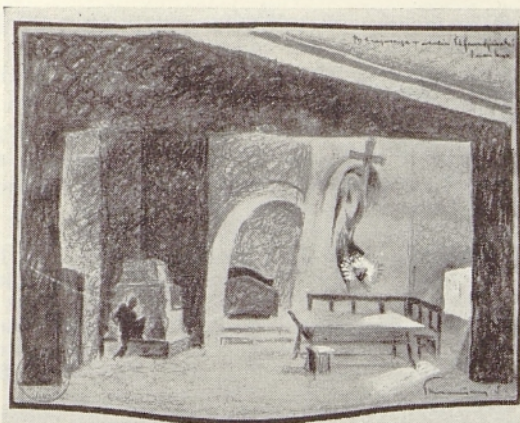
Prav zanimiva je primerjava te Župančičeve glose — prve kritike nove uprizoritve — z javnimi kritikami, ki so bile objavljene v časnikih dan za tem, v revijah pa malo kasneje. Res je bil Bratko Kreft, kot zatrjuje v svoji zadnji knjigi, eden izmed redkih (če ne sploh edini), ki je takrat pisal pozitivno o tej predstavi. Po njegovem mnenju je nastopil režiser vstric pisatelja in prav zato je bila zanj najzanimivejši produkt slovenske gledališke umetnosti po vojni sploh. Fran Albreht je Kreftovo kritiko, ki sicer tudi ni bila brez kritičnih pomislov, objavil v Ljubljanskem Zvonu, vendar s pripombo, da se uredništvo v mnogočem ne strinja z njo; dodal pa je svoje mnenje, da je ta režija mrtvorojen poizkus, da se Cankarjeva lahkotna in duhovita improvizacija, polna humorja, izpremeni v nekaj težkega ter leže na človeka kot môra, skratka, da nam je delo v tej interpretaciji danes bolj tuje in nepristopno kakor tedaj, ko je izšlo. Podobno je pisala tudi dnevna kritika: očitek, da uprizoritev režijsko poveča vse groteskne detajle, sicer ni tako hud, če poznamo Cankarjeve napotke za uprizoritev; vendar, po mnenju B. Borka v Jutru, se je fina ironija Cankarjeve farse spremenila v hrupno šalo in zaradi tega in podobnih očitkov je imel predstavo za banalizacijo Cankarja. Fr. Koblar je v Slovincu strpneje ocenjeval uprizoritev, ki da je kot režija zase nedvomen uspeh, vendar izven mej Cankarjeve individualnosti, brez ritma in poezije, nasprotje Cankarjevi sladkohudobni domačnosti . . .

V vseh teh kritičnih poročilih, če izvzamemo Kreftovo, najdemo po vsem tem misli, zelo sorodne Župančičevim. Nobeden od teh kritikov pa jih ni zapisal s tako ostrino in s tako osebno prizadetostjo; prav ta osebna prizadetost mu je ostrila pero, da je pisalo nekatere tako težke, skoraj žaljive besede, da jih še ne kaže objaviti v celoti.

Nekaj pa velja še enkrat ponoviti in posebej poudariti: tenkočutni dramaturg je z vso ostrino pisal te besede v svoj dnevnik; tolerantni upravnik pa je molčal in kljub vsem kompetencam pustil predstavo nedotaknjeno.

* * *

Opombe v teh sedmih zvezkih, sedmih delovnih dnevnikih, nam zgovorno dopolnjujejo podobo Otona Župančiča kot upravnika Narodnega gledališča v Ljubljani. Kažejo nam njegovo skrb za ustanovo, ki mu je bila zaupana, skrb, ki se ne kaže samo pri velikih umetniških vprašanjih, temveč tudi pri vseh tistih rečeh, ki se zde povprečnemu poznavalcu gledališkega dela nepomembne; kažejo nam njegov odnos do človeka, s katerim ga je vezalo skupno delo, nje-

V. Skružny ml.: Scenski osnutki
za Cankarjevo »Pohujšanje«
v Skrbinškovi režiji (1928/29)

govo občudovanja vredno potrpljenje pri spremljanju vseh drobnih rev tega človeka in občutek odgovornosti do njega; kažejo nam, kako je upravnik Župančič vsa ta leta še vedno ohranil ob vseh drugačnih skrbih tenek posluh za dramaturško delo v gledališču, predvsem za repertoarne probleme dramske hiše; kažejo nam, nazadnje, ostro kritično presojo umetniških dogodkov v gledališču, hkrati pa širino, ki mu je branila, da bi z avtoriteto upravnika posegal v stvaritve, ki jih je drugače vrednotil kakor njegovih sodelavci.

Sept cahiers de notes quotidiennes de l'époque où Oton Župančič fut directeur du Théâtre national slovène de Ljubljana éclaire d'un nouveau b'ais le portrait du poète (1878—1949). Ces notes nous montrent les préoccupations du poète pour l'institution qui lui fut confiée, ses soucis se rapportant non seulement aux importantes questions d'art mais aussi à tout ce qui pourrait sembler insignifiant au médiocre connaisseur de la pièce de théâtre. Elles nous révèlent ses rapports envers ceux qui furent ses compagnons de travail, la patience, digne d'admiration, avec laquelle il s'occupa de toutes leurs difficultés et son sens de responsabilité envers eux. Elles témoignent que Župančič sut pendant ces années, malgré toutes ses autres préoccupations, garder l'oreille fine pour le travail de dramaturge et surtout pour les problèmes de répertoire du théâtre. Enfin elles nous font connaître ses pénétrants jugements critiques prononcés sur les représentations et décèlent sa largesse d'esprit qui lui défendait de recourir à son autorité de directeur et d'intervenir dans les créations dont il avait une opinion différente de celle de ses collaborateurs. Ces notes sont d'une grande importance surtout pour les premières années de sa fonction de directeur (les années suivant immédiatement 1928) mais s'étendent jusqu'au seuil de la 2ème guerre mondiale. Jusqu'à cette année les cahiers se trouvaient dans les armoires de la Direction du théâtre, ils sont maintenant au Musée du théâtre.